

**Художниця з
радісною душею**

Ярмолинецька центральна районна бібліотека

Красназавчий відділ

Художниця з радісною душею

(Софія Левицька)

Ярмолинці, 2018

УДК

ББК 81

X 98 Художниця з радісною душею: Софія Левицька. – Ярмолинці, 2018. – 12с.

Творчий і життєвий шлях нашої землячки, всесвітньо відомої художниці, родом з села Вихилівка Ярмолинецького району, Софії Пилипівни Левицької.

Французи так шанували цю художницю з України, що навіть створили товариство “Приятелі Софії Левицької”, до якого увійшло чимало знаних французьких митців. Її ім’я назавжди увійшло в історію французької графіки ХХ століття. В українських музеях та приватних колекціях творів, української художниці, на жаль, майже немає.

Софія Пилипівна Левицька народилася 9 березня 1874 року на Поділлі у багатій українській поміщицькій родині. Її батько Пилип Левицький був дідичем у селі Вихилівці (нині Ярмолинецький район Хмельницька область) та інспектором народних шкіл Подільської губернії. Він був приятелем В. Антоновича, Т. Рильського, П. Житецького, активно цікавився громадською і культурною роботою

Брат Софії - Модест Левицький, лікар і письменник, в 1919 році був головою української дипломатичної місії в Греції, згодом - лектором української Господарської Академії в Подебрадах. Дитинство та молодість художниці минули між рідним селом Вихилівкою і Києвом, де Левицькі також мали власне помешкання.

В 19 років Софію видали заміж за житомирського лікаря Маниловського. Подружнє життя стало важким випробуванням: чоловік зловживав алкоголем, у доньки, що народилась, були розумові відхилення. Перше зацікавлення малюванням виявилось у Софії Левицької доволі пізно, хоча малювала вона з дитинства. Софія вступає до малярської школи Казановських в Житомирі, де вчиться один рік.

По закінченні навчання вона повертається в батьківський дім у Києві, там відвідує мистецьку студію Сергія Світославського, де подавала неабиякі надії.

Після довгих вагань батьки у 1905 році виряджають її до Парижа, де Софія Левицька записується до школи Еколь де Базар. Її успіхи в навчанні були настільки значними, що вже через рік її допускають робити копії з картин у Луврі. У цей період її захоплюють твори Делакруа, Фрагонара і Пуї де Шаваня. Під час навчання познайомилася з художником-початківцем Жаном Маршаном,

приятні стосунки з яким переросли в кохання і спільне життя впродовж подальших двадцяти років.

У 1906 році Левицька навідалася до Києва і з захопленням оповідала київським митцям про Париж та закликала їх їхати на навчання саме до Франції. Париж завжди був рухливим мистецьким

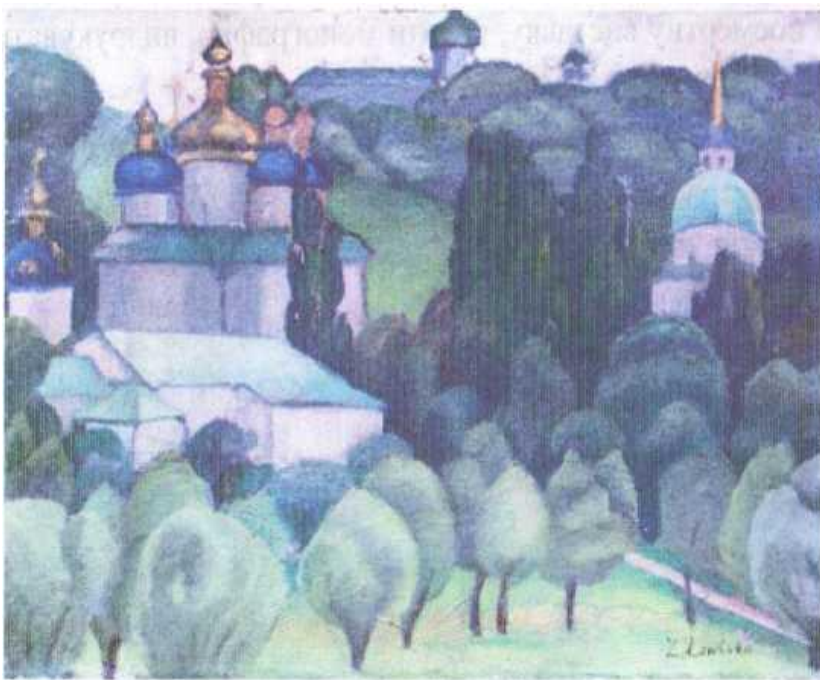

осередком, де й українців ніколи не бракувало. Молодь їхала туди, аби набути фахових знань, а старші митці пробували шукати там визнання і слави. Дехто затримувався там на деякий час і виїздив, але були й такі, що затримувалися надовго. На відміну від своїх американських земляків, чи

українських митців у Польщі, українці у Франції ніколи не прагнули створити якое національне мистецьке об'єднання. Вони там просто жили, часом збиратися разом, іноді виставляли свої праці, а далі кожен знову жив своїм індивідуальним життям і французькому загалу нічого не говорила країна їхнього походження. Таку ситуацію намагалася виправити українська художниця Софія Левицька. Після закінчення школи разом із Маршаном художниця мешкала у Парижі. Вона багато малювала, переважно великі за обсягом картини і виставляла їх у паризьких салонах Незалежних та Осінньому. Картину "Збирання яблук" відзначили члени виставкового комітету Осіннього салону, і від 1910 року вона стала постійним членом цього Салону.

У 1913 році Софія Левицька організовує свою першу персональну виставку в галереї Б. Вайль. У передмові до каталогу цієї імпрези Як Шарль Мальпель писав: «З творів Соні Левицької пробивається дуже тонка поезія, яка виходить із спокійного мистецтва. А все ж таки цього митця вважають за одного з найбільш сміливих під сучасну пору... Мистецтво пані Левицької є дуже гарне й дуже безпосереднє».

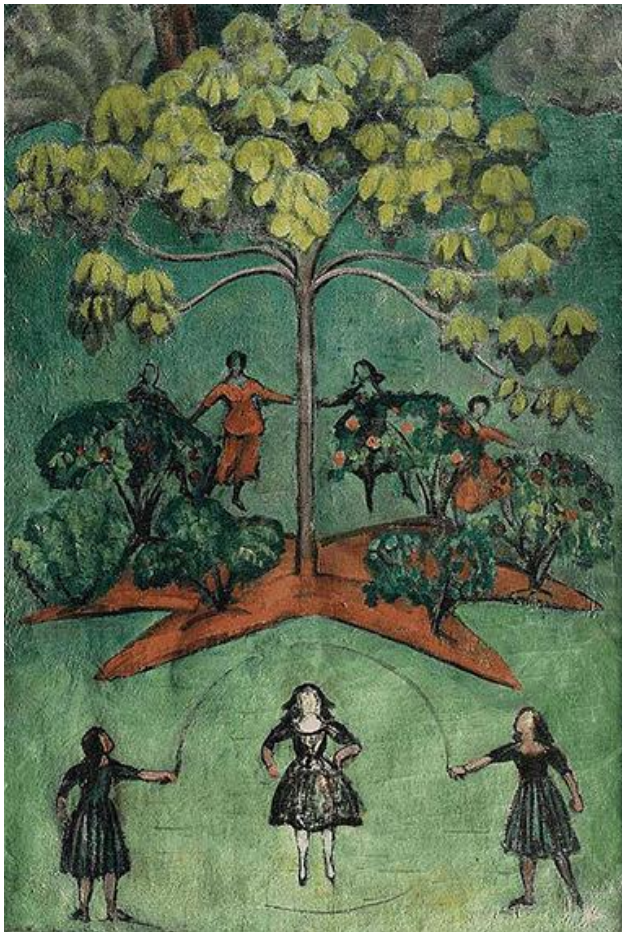
Перед французами Левицька відкрила незнаний ними світ народної картини, розпису, іграшок. В рецензіях на виставки художниці, французька критика постійно підкреслювала особливу

поетичну вдачу майстра. Її твори знаходять схвальні відгуки, зокрема критик і прихильник модерного мистецтва, французький поет Гійом Алоллінер дуже позитивно оцінив її "Білого однорога у райському саду".

Цікавою ділянкою творчості Софії Левицької була графіка. Вибравши нелегку форму графіки — дереворіз, вона зуміла дійти до досконалості: відчуття суттєвого висловила простими, але сугестивними засобами. Своєрідним баченням сюжету і майстерністю руки, вона осягала остаточні форми, поєднавши їх з орнаментальністю цілості. Навіть більше того, вочевидь під її впливом поет пише твір за українськими мотивами "Відповідь запорізьких козаків турецькому султанові", вдало поєднуючи яскравий українській гумор з дотепними французькими жартами. Відчувши впевненість, художниця ілюструє "Вечори на хуторі біля Диканьки" Миколи Гоголя, які разом з поетом Роже Аллярмом перекладає французькою. Водночас Левицька підтримує дружні стосунки з українськими земляками. Всесвітньо відомий скульптор Олександр Архипенко – частий гість в її домі. Він засновник течії кубізму, свого часу, як і Софія, вчився у художній школі Сергія Світославського. На виставці 1912 року їх роботи були представлені поряд.

Її творчість розквітла у декоративних композиціях, натхнення і теми сюжетів картин надавали численні поїздки Францією, тісні стосунки з

До середини 20-х років кожного літа Левицька виїздила на південь Франції, де малювала провансальські краєвиди і портрети. Поруч із малярством чимало уваги присвячує графіці. Самобутній графічний модерн Софії Левицької у Франції був тісно пов'язаний із традиціями українського народного мистецтва. Вона жила не тільки одним малярством, її цікавили музика, поезія, література, вона приваблювала до себе творчих людей. Мешкала в колишній майстерні Огюста Ренуара, де як доброзичлива та весела господиня, з українською щирістю влаштовувала домашні вечірки, на яких зуміла поєднати багатьох художників, письменників, поетів, критиків, діячів культури. Період кубізму в мистецтві Левицької тривав не довше, ніж десять років.

У 1920-х і 1930-х рр. її малярство мало ознаки постімпресіонізму. Малювала великі полотна, накладаючи на них рідкими і тоненькими шарами. На противагу її картинам, вона плідно працювала над маленькими за розмірами графічними творами-дереворитами та ліноритами. Виконувала гравюри на замовлення французьких видавництв. Левицька виготовляла також і станкові гравюри більшого формату. Завдяки її численним графічним творам здобула

собі визнання в Парижі. У цій техніці оформила кілька книжок. Разом із поетом і приятелем Роже Аляром, переклала французькою «Вечори на хуторі біля Диканьки» Миколи Гоголя, проілюструвавши книжку більш ніж десятьма дереворитами. Книжка вийшла 1921 року у видавництві «Ля нувель ревію франсез». Також успішно завершилася спільна робота Левицької з Маршаном над ілюстраціями поеми Поля Валері «Ле серпан», яка побачила світ 1925-го. Софія приятелювала з Олександром Купріним. Приводом для близького спілкування з відомим письменником були спогади про минулі часи у Житомирі. Там кожен залишив частинку свого життя. Паризький період Купріна був нелегким, Софія всіляко підтримувала письменника.

Як художниця Софія Левицька має перед Україною незаперечну заслугу: вона зацікавила українством багатьох діячів культури у Франції, завжди пам'ятала Батьківщину. Схвально зустріла звістку про те, що розпалась Російська імперія, відгукнувшись графічною роботою "Визволення України", де козак, поборовши двоголового орла, б'є білого та червоного. Український митець Олекса Грищенко згадував: "Усі любили її за добру вдачу та гостинність". Поет Поль Валері пише про Софію: "Я щасливий, що мав нагоду зустріти людину найвищого гатунку". Однак найкраще описав її Еміль Бернар: "Це була чаруюча душа. Її слухали, як музику, – музику душі. Всі почуття дзвеніли в її глосі і здавалось, що вона не зі світу цього. Коли тримала пензля в руці, виникало враження, що палітрою їй слугує веселка. Її образи – це декорації радості і легенди".

Пізнавши радість любові і спільного творчого життя з Жаном Маршаном,

наприкінці життя Софія залишилася зовсім самотньою. Біда у життя Софії і Жана підкралася несподівано і прийшла з України. З погіршенням ситуації в Києві, родичі Софії більше не могли утримувати її дочку Ольгу і відправили її до мами. Психічно хвора дитина, звичайно, ні в чому не завинила, але розпочала шлях великої трагедії

Спочатку Софія ще жила сподіваннями вилікувати дочку - водила її до різних професорів і спеціалістів, але хвороба була вродженою і лікуванню не піддавалася. Це було трагедією матері. Присутність Ольги впливала на погіршення стосунків між Левицькою і Маршаном, який, по стількох прожитих разом роках, одного дня просто залишив Софію з дочкою. Моральну підтримку надали брат Модест та земляки, які мешкали в Парижі. Порятунку шукала в творчості. Для неї рятівним став світ, який належав лише їй і рятував від безнадії - світ мистецтва.

Померла художниця 20 вересня 1937 року в Парижі, так і не довершивши свою творчу роботу «Свято квітів».

Література

1. Назаренко Є. Художниця з Вихилівки // Вперед. – 1993. – 21 квіт.
2. Назаренко Є. Дивосвіт Софії Левицької // Поділ. вісті. – 1995. – 8 серп.
3. Фурман Б. Краса творінь на полотні // Вперед. – 2002. – 27 квіт.
4. Гуменюк А. Художниця з наївно-радісною душею // Вперед – 2009. – 6 берез.
5. Фурман Б. Дивосвіт її творінь // Вперед. – 2014. – 11 лип.
6. <http://meest-online.com/culture/neschastyam-opovyte-zhyttya-malyarky-do-80-littyi-smerti-sofiji-levytskoji/>

Інформаційне видання

удожниця з радісною душею

(Софія Левицька)

Укладач:

Москаленко В. М. – бібліограф-красзнавець.

Відповідальна за випуск:

Слободян О. Л. - директор ЦБС.

Папір офсетний. Формат 21х14,5. Друк ізографією. Наклад 12 примірників

Підписано до друку: 2018 року. Віддруковано з готового оригіналу – макета

Ярмолинецька ЦБС. Свт. Ярмолинці пл.. 600-річчя Ярмолинець, 1а

